

Päivi Mäki, TtM, asiantuntija
Kansanterveyslaitos
puh. (09) 4744 8612
e-mail: paivi.maki@ktl.fi

Lasten terveysseurannan kehittäminen

Lasten terveysseurannan tavoitteena on saada tietoa lasten ja nuorten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin kehityksestä sekä sosioekonomisista eroista (Stakes 2004). Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto tarjoavat hyvät puitteet terveysseurannan kehittämiseksi vakiintuneen asemansa sekä hyvän kattavuutensa vuoksi. Lasten terveyttä kuvaavia tietoja tilastoidaan kuitenkin toistaiseksi hyvin vähän kuntien ja koko maan käyttöön. Tietojen valtakunnallinen vertailu ei toistaiseksi ole ollut mahdollista. (STM 2004a). Valtakunnan tasolla neuvoloista ja kouluterveydenhuollosta tilastoitavat tiedot ovat tarpeen sekä lasten terveydentilan ja hyvinvoinnin seuraamisen että palveluiden tarjonnan ja järjestämisen kannalta (STM 2004a). Nykyisin neuvola- ja kouluterveydenhuoltotyöstä valtakunnallisesti kerätävä tieto koostuu lähinnä käynti- ja asiakasmääristä sekä toimipisteiden ja henkilöstön määrästä (STM 2004a). Tilastotietoa kerätään lisäksi erillistutkimuksella rokotuksista sekä imeytyksestä valtakunnallisen otantatutkimuksen avulla (Joensuu ym. 2005, Hasunen ym. 2006).

Lasten terveysseurannan kehittäminen -hanke

Lasten terveysseurannan kehittäminen – hanke (LATE) on osa sosiaali- ja terveysministeriön asettamaa Lasten ja nuorten terveysseurannan ja tilastoinnin kehittäminen – hanketta ja liittyy läheisesti myös Stakesissa tehtävään avohoidon tilastouudistustyöhön. Lasten terveysseurannan kehittäminen – hankkeen tavoitteena on määritellä lasten ja nuorten terveyden ja kansanterveyden kannalta keskeiset tietosisällöt sekä laatia suunnitelma lasten ja nuorten terveysseurannan toteuttamisesta Suomessa. Terveysseurannan pohjana on tiedonkeruun kehittäminen neuvola- ja kouluterveydestarkastuksista sekä lasten ja nuorten erillistutkimusten toteuttaminen niiden tietojen hankkimiseksi, joita ei luotettavina ole saatavilla neuvola- ja kouluterveydestarkastuksista.

Lasten terveysseurannan kehittäminen – hankkeessa on selvitetty lasten ja nuorten terveydentilaan liittyvän tiedonkeruun tämänhetkistä tilannetta tutustumalla tiedonkeruun käytäntöihin lastenneuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa. Loppuvuonna 2006 hankkeessa määritellään ja tarkennetaan lasten ja nuorten terveysseurannan indikaattoreita ja laaditaan suunnitelma standardoidusta tiedonkeruusta lastenneuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa. Standardoitua tietojen keruuta testataan pilottitutkimuksella lastenneuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa 10 terveyskeskuksessa eri puolella Suomea keväällä 2007.

Pilottitutkimuksessa terveydenhoitajat keräävät aineistoa mm. terveystarkastuksiin kuuluvilla seulontatutkimuksilla sekä erillisillä tutkimuslomakkeilla. Mittausten ja lomakkeiden sisältö noudattaa lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon valtakunnallisia suosituksia terveystarkastusten sisällöstä. Pilottitutkimukseen osallistuville terveydenhoitajille järjestetään koulutusta ja standardoidusta tietojen keruusta laaditaan kirjallinen ohjeistus.

Jotta saataisiin mahdollisimman kattava käsitys siitä, mitä tietoa lasten terveydestä on tällä hetkellä saatavilla, neuvoloista ja kouluterveydenhuollosta koottavia tietoja täydennetään eri viranomaisten ja terveydenhuollon yksiköiden ylläpitämistä rekistereistä. Kootun aineiston ja asiantuntija-arvioiden perusteella selvitetään, mitkä lasten terveyttä koskevista tärkeimmistä tiedoista saadaan kattavasti ja luotettavasti joko neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon terveystarkastusten yhteydessä tai hallinnollisista rekistereistä, ja mistä oleellisista asioista tietoja ei näillä keinoilla saada tai ne eivät ole kyllin luotettavia.

Pilottitutkimuksen tuloksia analysoitaessa kiinnostuksen kohteena on erityisesti tiedonkeruun onnistuminen sekä kerätyn tiedon laatu ja luotettavuus. Tutkimuksessa raportoidaan myös saatua tietoa lasten terveydestä. Jo tämän pilottitutkimuksen tulokset lasten ja nuorten terveydestä täydentävät lasten valtakunnallisen terveysseurannan nykyisiä niukkoja tietoja.

Haasteita lasten terveysseurannan kehittämiseksi

Lastenneuvola- ja kouluterveydenhuoltotyötä toteutetaan hyvin erilaisissa toimintaolosuhteissa ja terveyskeskuksissa on suuria eroja toimintatapojen, määräaikaistarkastusten sisällön, seulontamenetelmien ja seulontojen ajoittamisen suhteen. (Rimpelä ym. 2006, Hakulinen-Viitanen ym. 2005). Lastenneuvoloiden ja kouluterveydenhuollon toimintatapojen ja seulontamenetelmien kirjavuus eri puolilla maata on ongelmallista valtakunnallisen terveysseurannan kannalta (STM 2003). Tavoitteena on määräaikaistarkastusten, mittaristojen ja seulonnassa käytettyjen menetelmien yhdenmukaistaminen. (STM 2004a).

Suomella on pitkä perinne yhdenmukaisesta kirjaamiskäytännöstä lastenneuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa (Larjomaa 1997 ja 2002). Tilanne on kuitenkin viime vuosina muuttunut, tällä hetkellä lastenneuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa on käytössä sisällöltään ja ominaisuuksiltaan erilaisia sähköisiä potilasasiakirjajärjestelmiä, jotka eivät toistaiseksi ole yhteensopivia. Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena on vuoden 2007 loppuun mennessä luoda yhtenäinen standardoitu sähköinen potilasasiakirjajärjestelmä, joka koskee myös lapsen asiakirjoja perusterveydenhuollossa. (STM 2004b, STM 2003). Tilastoinnin tulisi tulevaisuudessa onnistua neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon sähköisten potilasasiakirjajärjestelmien kautta. Jotta neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon sähköisistä järjestelmistä saataisiin poimittua lasten ja nuorten terveyttä kuvaavia tietoja, tarvitaan tiivistä yhteistyötä tietojärjestelmätoimittajien kanssa.

LÄHTEET

Hakulinen-Viitanen, T. Pelkonen, M. & Haapakorva, A. 2005. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 22.

Hasunen K., Rynnänen, S. 2006. Imeväisikäisten ruokinta Suomessa vuonna 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:19, Helsinki 2006.

Joensuu, J., Koskenniemi, E., Hulkko, T. & Kilpi, T. Pikkulasten rokotusohjelma toteutuu edelleen hyvin. Suomen Lääkäri-lehti 2005; 4-5:25-28.

Larjomaa, R. (toim.) 1997. Laadukasta neuvolatyötä laadukkaasti kirjaamalla. Imeväis ja leikki-ikäen terveystietämys. Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Larjomaa, R. (toim.) 2002. Koululaisen terveystietämys. Suositus kouluterveydenhuollon asiakirjakäytännöksi. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Rimpelä, M., Rigoff, A-M., Wiss, K., Hakulinen-Viitanen, T. 2006. Seulontatutkimukset 3-7-vuotiaiden lasten terveystarkastuksissa. Kyselytutkimus terveyskeskuksille huhti-toukokuussa 2006. Työpapereita 17/2006. Stakes. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2003. Sosiaali- ja terveyshuollon tietouudistus 2005. Palvelujärjestelmä ja sen toimivuus – ryhmän raportti. Työryhmämuistioita 21. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004a. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena: opas työntekijöille. Oppaita 2004:14, Helsinki 2004.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004b Sähköisten potilasasiakirjajärjestelmien toteuttamista ohjaavan työryhmän loppuraportti. Työryhmämuistioita 18. Helsinki

Stakes. 2004. Avohoidon tilastouudistuksen projektisuunnitelman täydennys. Hyväksytty ohjausryhmän kokouksessa 29.3.2004. [www-dokumentti:http://www.stakes.info/files/Avohoito/AvohProjSuunPaiv290304.pdf](http://www.stakes.info/files/Avohoito/AvohProjSuunPaiv290304.pdf)